

Čís. 104.

Hrozící vpád nepřátelský a spojené s ním důsledky (evakuace, nakupení dopravovaného zboží ve stanicích, zastavení železniční dopravy a j.) mohou založiti vyšší moc, sprostující dráhu ručení dle § 84 žel. dopr. ř., pakli vynaložila péči řádného obchodníka, by škodné následky této vyšší moci odvrátila.

(Rozh. ze dne 26. března 1919, Rv II 106/19.)

Stěhuje se brzy po vypuknutí války z Bukoviny do Brna, odevzdal žalobce svůj nábytek a domácí nářadí dne 25. září 1914 železnici ve stanici Itzkany k dopravě. Věci došly brzy do stanice Jakobeny, odkud musily však do stanice Borsy dopraveny býti obyčejnými povozy, poněvadž mezi oběma těmito stanicemi není kolejového spojení a ostatní dopravní linie byly již postupujícími Rusy ne-li zabrány, alespoň ohroženy. Část věcí byla skutečně do Borsy zavčas dopravena a došla odtud neporušena do Brna 26. října 1914. Zbytek nemohl však pro nedostatek povozů a velký nával zboží býti zavčas z Jakobeny vypraven a došel do Borsy teprve po 2. říjnu 1914, kdy místo to již bylo před blížícím se nepřítelem vyklizeno a železniční doprava z rozkazu vojenského zastavena. Věci tyto byly proto uloženy drahou u obecního představenstva v Borse, kde však byly procházejícími vojsky z části poškozeny, z části vykradeny, a odeslány odtud teprve dne 1. července 1915 do Brna. V žalobě své o náhradu škody kladl žalobce dráze jmenovitě za vinu, že nevyužívala k dopravě řádně doby od 27. září (kdy věci jeho došly do Jakobeny) do 2. října 1914, kdy byla železniční doprava z Borsy zastavena. — Oba nižší soudové (zemský a vrchní zemský soud v Brně) rozhodli co do důvodu, že žalobní nárok není po právu. Uznali, že železnice za škodu, jež vznikla, neručí, poněvadž tato byla způsobena vyšší mocí po rozumu § 84 žel. dopr. ř. a § 78 služ. ř. pro zřízence státních drah. Tuto vis major viděli v hrozícím vpádu nepřátelském, který měl v zápětí nejen velké nakupení zboží ve stanici Jakobeny, které nemohlo pro nedostatek nutných povozů dopraveno býti veskrz zavčas do Borsy, nýbrž i nařízené vyklizení tohoto místa od civilního obyvatelstva se všemi jeho důsledky a konečně i nařízené zastavení dopravy, kteréžto všecky zjevy nebyla s to správa dráhy odvrátiti prostředky, jež měla po ruce. Poněvadž pak dráha, uloživši žalobcovy věci u obecního představenstva v Borse, učinila vše, co bylo v její moci, by škodné následky této vyšší moci pro žalobce odvrátila neb aspoň seslabila, a vynaložila tudíž péči řádného obchodníka, neručí za škodu, která byla způsobena žalobcovým věcem, třeba i vojáky vlastního státu.

Nejvyšší soud nevyhověl žalobcovu dovolání.

Důvody:

Dovolacího důvodu omylného právního posouzení věci nelze shledati. Především se vytýká, že odvolací soud shledává veškeré předpoklady vyšší moci (vis major). Než v tomto směru stolice dovolací připojuje se plně k názoru soudu druhého. V době převozu zboží žalobcova byl

již válečný stav zahájen a řádila válka již v nejbližším okolí, kde věci žalobcovy se nalézaly. Poněvač pak železná dráha a veškerý provoz podléhaly správě vojenské, musili jak žalobce, tak železniční správa již předem s tím účtovat, že dovoz věcí do stanice určení (do Brna) jen potud proveden býti může, pokud to dovolí válečné poměry. Ovšem bylo i tu železniční správě vynaložiti veškeru péči řádného povozníka a nesměla ničeho zanedbati, by uvarovala odesílatele a majitele zaslaných věcí od možné škody. Že by v tomto směru se byla vůbec nějak provinila, nikterak na jevo nevyšlo. Mimořádné poměry toho vyžadovaly, by zboží povozem bylo dopraveno z Jakobeny do Borsy, odkudž mělo dále drahou až do Brna býti vypraveno. Než z rozkazu vojenského byla doprava z Borsy pojednou znemožněna. Okolnost tato od dráhy nezávislá, neodvratná, z vyšších státních ohledů zařízená, jest vskutku důležitým momentem při posouzení tehdejší situace. I nejlepší vůle správy železniční, veškeré její úsilí nebylo s to tuto překážku odstraniti, poněvač tu zasáhla »vyšší moc«, t. j. věčná, nepřekonatelná překážka pro výkon práva, v našem případě pro splnění uzavřené smlouvy dopravní, kteréžto se táž chtějíc nechtějíc podrobiti musila. Tím doznala smlouva provozní předčasného a přechodného přerušení bez viny povozníkovy: Že by správa železniční byla mohla toto přerušení předpokládati, použití vyšší moci nepřekáží a zavinění její ještě neodůvodňuje, neboť s mimořádnými, stále se měnícími poměry ve válečném území, jak již řečeno, měly a musily účtovat strany obě. Přerušení provozu v Borse ukládalo železniční správě ovšem nové povinnosti. Těch nikterak nezanedbala, naopak učinila jim ve smyslu předpisu čl. 282, 361, 380 a 387 a j. v. obch. zák. plně zadost, v své řadě tím, že dala uschovati zboží na úřadě obecním, tedy na místě, které za tehdejších poměrů nejvíce zaručovalo jejich bezpečnost a neporušenost. I v tomto ohledu sluší tudíž vyloučiti každé zavinění dráhy a každou zodpovědnost za poškození na místě uschovacím se později stavší. I tu ještě uplatňoval se účinek exkulpačního důvodu »vyšší moci« (čl. 395 obch. zák., § 84 dopr. ř. pro žel. a § 78 služ. řádu pro zřízence st. drah), na který se žalovaná strana plným právem odvolávat může. Stanovisku zde hájenému odpovídá rozsudek naříkaný, týž není stížen dovolacím důvodem § 503 č. 4 c. ř. s., takže dovolání, kteréž v ostatním na správné důvody soudů první i druhé stolice odkázati jest, zamítnuto bylo.

Čís. 105.

Nový vlastník předmětu pronajatého nebo propachtovaného má právo dáti nájemci neb pachtýři, jehož právo není v pozemkové knize zapsáno, výpověď (§ 1120 obč. zák.) i tehdy, jestliže byla ve smlouvě nájemní neb pachtovní ujednána závaznost její i pro dědice a právní nástupce stran a jestliže se kupec zavázal při koupi prodávajícímu k náhradě za škodu, která by mu zrušením neb obmezením nájemní neb pachtovní smlouvy vzešla.

(Rozh. ze dne 26. března 1919, Rv II 108/19.)

Žalobcové vypověděli soudně žalovanému pacht nemovitostí, které měl od C-ové, pokud se týče její právních nástupců, posléze smlouvou ze